

A törökök egy kicsit még mindig az Ottomán Birodalom nosztalgiájában élnek, ugyanakkor nyomasztólag hat rájuk az eltagadott örmény genocídium emléke, valamint a szomszédos Szíriától elbitorolt néhány város kérdése (Alexendrette, Antioche). A „harmadik körben” Kurdisztánnak adott engedmények éppen ezért mélyen traumatizálják. A törökök egy része úgy látja, hogy a kurdok „meg akarják osztani az országot.” A kurdok – jelenlegi vitalitásukat figyelembe véve – 2025-re többségben lesznek Törökországban! S már most is megfigyelhető, hogy nemcsak az olyan nagyvárosokba, mint Izmir és Isztambul költöznek be, hanem a kisebbekbe, mint Adana és Mersin is, alaposan átrajzolva ezzel az ország térképét.

Damaszkusz politikája 1980 és 1998 között egyértelműen Öcalant támogatta. Vízet kaptak cserébe a PKK kiképzéséért, támogatásáért, valamint olykor exportálták saját kurdjait a törökökhöz. 1998-ban azonban, az akkori szíriai vezető fia, Bashar el-Assad meggyőzte apját, hogy a PKK törökországi támogatását számolja fel, ha nem akar konfliktusba keveredni Amerikával és Izraellel. A geopolitika tehát ismét a kurdokat sújtotta!

A kurdok autonómiája tehát csakis annál a tárgyalóasztalnál dőlhet el, ahol a négy érintett ország képviselői, ők maguk, valamint az Egyesült Államok és az Európai Unió megbízottai is ott ülnek. Az idő azonban addig is a határokat átlépő geopolitikanak kedvez.

Kakasy Judit

Megosztott palesztinok

Shikaki, Khalil: Palestinians divided. = Foreign Affairs, 81. vol. 2002. 1. no. 89–105. p.

A második palesztin intifádával kapcsolatban, mely 2000 szeptemberének végén kezdődött, a legközelebb az jár az igazsághoz, aki szerint ez az ifjabb nemzedék műve. Az ifjú palesztin nacionalisták nemcsak Sharon látogatására, a megrekedt békefolyamatra adtak ily módon választ, hanem az idősebb nemzedék kudarcaira is. Az ifjabbak erőszakhoz folyamodtak, hogy rábírájék az izraelieket, vonuljanak vissza (egyoldalúan) a nyugati parttól és a Gáza-övezetből, ezzel egyidejűleg az idősebb palesztin harcosokat is meg akarták gyöngíteni és kizozdítani állásaikból.

Az újabb, a több mint egyéves intifáda után is folytatják harcukat.

Az intifáda két lényeges trendet fogalmazott meg a palesztin politika és társadalom számára. Az első, az idősebb és a fiatal nemzedék közötti szakítás szükségessége, Izraellel a tárgyalások rövidre zárása. A második pedig, hogy a palesztin nemzeti vezetésben egyértelműen le kell építeni a szélsőséges iszlám Hamasz befolyását.

Az 1993–2001 között zajló, Oslóban kezdődött izraeli–palesztin békefolyamat mélypontjához jutott. Arafat népszerűsége Netanyahu miniszterelnöksége idején még szinte töretlen volt, Barak és Ariel Sharon idejében erősen csökkent. A Clinton amerikai elnök által szervezett camp-davidi megállapodások idején ismét többen szavaztak bizalmat neki, majd egy év elteltével elveszítette ezt a helyzeti előnyt. A mostani intifáda arról győz meg sok palesztint, hogy az erőszak, az öngyilkos és egyéb terrorakciók eredményesebbek, mint a tárgyalások. 2001 júliusában az iszlámisták népszerűsége jelentősen megnőtt, támogatottságuk a nacionalistákkal közösen átlépte a 30%-ot is.

Nemcsak az összeomlott békefolyamat, a megromlott életszínvonal sodorta vesztes pozícióba Arafatot és a Fatahot. Az elmúlt hat évben a palesztin demokrácia is kedvezőtlen irányba haladt, fölerősödött az állami korrupció. Az intifáda csak fokozta a palesztinok kiábrándulását.

A könyörtelen izraeli megszállás, a palesztin területek lezárása, a megszorító intézkedések végéig vitele gyakorlatilag megbénították a civil palesztin társadalmi és gazdasági életet.

1967 és 1994 között a palesztin nemzeti vezetés gyakorlatilag szétszórtságban, a Jordánon túl, Libanonban, Tunéziában élt. Az első intifáda, 1987–1993 idején próbálkozott a vezetés kívülről beküzdeni magát a politikába. 1994-ben sikerült megalakítaniuk a palesztin hatóságot a nyugati parton és a Gáza-övezetben. Belső ellentétek nehezítették ezt a lépést, hiszen a „régí”, „idősebb” káderek nem minden ellenállás nélkül hagyták bekerülni a fiatalabbakat a vezetésbe. Az idősebbek, inkább 50 év fölötti férfiak, politikai tevékenységüket egyébként ugyancsak Palesztinán kívül végezték. Egy részük a Fatah tagja is egyúttal. E csoport ismertebb nevei: Mahmud Abbas (más néven Abu Mazin), Ahmad Qurie (más néven Abu Ala), és Nabil Sha'ath. A fiatalabbak 40 év alattiak. Közülük nem egyet halálig köröztek az izraeliek, mint Sami Abu Samhadanehet vagy Aatif Ebiatot. A „tisztelretméltóbbak” Marwan Barghouti, Husam Khader is inkább a Fatahon belül tudtak befolyást szerezni, illetve annak félkatonai szervezetében, a Tanzimban.

A fiatalabbak, a fegyveres fellépés miatt is, határozottabb álláspontot képviselnek a második intifáda alatt. Szerintük nem új nemzeti intézményekre van szükség, hanem a régiéket kell megújítani. A régiéket vezetőségében világos hierarchia uralkodik. Az újjak szintén elismerik Arafatot, de nem tőle várják saját legitimitásukat. Ellenkezőleg, Arafat érezte úgy, hogy igazolnia kell hitelességüket, tolerálva az iszlámistákkal való szoros kapcsolatokat, illetve az izraeli hadsereg elleni erőszakos fellépéseiket. Az ifjak azonban még többet szeretnének. A korrupció megszüntetését követelik, és még több fegyveres harcot Izraellel. Nemzeti egységkormány létrehozását szorgalmazzák, amelynek törvényességét, független törvényhozását, hatékonyabb közigazgatási szerveit a nemzetközi közvélemény is támogatná. Az ifjak azt szeretnék, ha Arafat színt vallana, és nyíltan vállalná az intifáda céljait és módszereit, és elrendelné a Palesztin Hatóság biztonsági erői számára a nyílt, fegyveres harcot. Az „öreg harcos” azonban kételkedik az erőszak eredményességében és a legkisebb fegyveres beavatkozást is kritikával illeti. Sokan azonban a régiékek közül úgy vélik, Arafat csak egy békekötés minimális reményével tudja meggyőzni az ifjakat, addig is azonban szükség van esetenként kisebb harcokba bocsátkozni. Majd ha eljön a fegyveres összecsapások vége, a korábbi résztvevők hitelesebben tudják meggyőzni azokat, akik még folytatnák a harcot – okoskodnak.

Sokan a régiékek közül távolságtartásra törekedtek a palesztin hatóságtól, és valamiféle új politikai reformmozgalom szervezésén munkálkodtak. 2001 januárjában pl. a korrupció megszüntetésére szólították föl a szervezetet. A legnagyobb különbség az ifjak és az idősebbek között a győzelem megítélésében van. Arafat csoportja olyan megállapodásra törekszik, amelyben a megszállás végeztével a helyi vezetők még évekig a helyükön maradnának. A fiatalok viszont Izrael azonnali kivonulását vagy különválását követelik, ezzel a nacionalista célok közvetlen megoldódnának, és az ifjak kerülhetnének hatalomra. A vezetésbe az iszlámistákat is bevonnák, hiszen azok még az első intifáda idején párhuzamos kormányzást vezettek be, saját intézményi háttérrel, fegyverekkel. Az ifjabbak tehát nacionalisták is, egy részük a kegyetlen iszlámistákkal is szövetségre lépne, egy részük nem helyesli az erőszakot, abban viszont valamennyien egyetértenek, hogy az öregek béketárgyalásai drámai tévedésként értékelhetők.

Kezdetben a palesztin hatóság örült az új intifádának, mert abban bízott, hogy így erősebbek lesznek a tárgyalóasztalnál. Az ifjak viszont arra a következtetésre jutottak, hogy csakis népi fegyveres harccal lehet véget vetni az elnyomásnak. Ennek ellenére a palesztinok és az izraeliek többsége mégis a tárgyalásos megoldást tartja a kívánatos rendezésnek. Ehhez azonban egy sor körülménynek kellene megváltoznia, amelyre ma nem sok remény

látszik. Például, hogy az izraeli kormányba olyan politikusok kerüljenek, akik kevésbé makacsul ragaszkodnak egy nagy-Izrael ideológiájához, akik hajlandók lennének kivonulni az összes, 1967 óta megszállt palesztin területről, cserébe elfogadnák, hogy a területükön maradt palesztin népesség az ő ellenőrzésük alatt marad. Másodjára pedig szükség lenne egy elkötelezett amerikai kontrollra, amely végigkísérné a folyamatot. Harmadszor pedig az öreg és ifjú palesztinok egységes álláspontra kellene, hogy jussanak céljaikat illetően. Eközben is egy stabilizációs intézkedés-sorozatot lehetne foganatosítani: az erőszak minden formájának véget vetve, az intifáda előtti hadsereg felállításához visszatérni, a betelepítéseket felfüggeszteni, a folyamatban lévő ügyeket befejezni és a döntő státusról szóló megbeszéléseket újrakezdeni. A stabilizálás multinacionális ellenőrzést igényel.

A stabilizációs csomagnak közép- és hosszú távon a következőket kell biztosítani a palesztin nép számára: 1. az izraeliek kivonulnak a Gáza-övezetből, 2. folyamatosan visszavonulnak a nyugati partról, 3. a palesztin államiságot visszaállítják, 4. meghosszabbítják a nemzetközi monitoring mandátumát az izraeli csapatkivonások dolgában.

A 2001. szeptember 11-i New York-i terrortámadás kétségkívül félelmet keltett a palesztin-kérdés minden érintett résztvevőjében. Az Egyesült Államok azonban – váratlanul – az arab és az iszlám erők segítségét kérte a terrorizmus elleni harchoz. Arafat ezt a helyzetet a belső ellenzék megnyugtatóására próbálta meg fölhasználni. Sharon és titkosszolgálat, akik minden megmozdulás mögött Arafat kezét sejtí, levonta a következtetést, hogy Arafat többé nem tárgyalópartner. S noha a palesztin, erőszakos cselekmények hirtelen 80%-ban visszaestek, az izraeli fél elhatározta, hogy lépésről-lépésre delegitimálja Arafatot.

A második intifáda óta Arafat és régi harcostonjai kötéltańcot járnak. A radikálisok és az utca népe – minthogy a palesztin hatóság többé nem élvez egyeduralmat palesztin területen sem –, bármikor megkérdőjelezhetik Arafat uralmát. Nem játszhatja be felé az izraeli lakáj szerepét, míg ha eredménytelenül tárgyal, őt teszi felelőssé minden palesztin. Személye ebben a pillanatban még az egyetlen összekötő kapocs az ifjak és az idősek, a radikálisok és a békepártiak között. A külső, amerikai támogatás hiányában tehát egy kiút mutatkozik Arafat számára: a palesztin erőket integrálva belső, politikai reformot kell végrehajtson, különben megbukik.

Kakasy Judit

Demokratikus átmenet Indonéziában

Feillard, Andrée [szerk.] : Indonésie : la transition démocratique. = Problemes politiques et sociaux, 2002. 868. no. 1–95. p.

A csaknem száz oldalas összeállítás a világ negyedik legnépesebb országának (210 millió lakos 1990-ben) közelmúltbeli eseményeit elemzi. Képet kapunk arról, hogy a földkerekség létszámbelileg első muzulmán országa, ahol mintegy 17-18 millió keresztény is él, és kb. 600 nyelvet használnak, hogyan viszonyul a nemzetközi terrorizmushoz, illetve a jogállami elvárásokhoz. A tematikus szám szerkesztője, Andrée Feillard, a CNRS kutatója; az egyes cikkeket a térséggel behatóan foglalkozó egyetemi kutatók, előadók, illetve újságírók írták.

Harminkét év után, 1998. május 21-én hirtelen véget ért Indonéziában az önkényuralom korszaka. Szuharto elnököt az egyetemisták, saját miniszterei és a hadsereg egy ré-